

Ministerie van Justitie en Veiligheid
t.a.v. prof. dr. mr. T.H.D. Struycken
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Per e-mail en per post verzonden.

Den Haag, 1 april 2025
Ref.: JN/MM/SVDP/902-0401

Betreft: Reactie op het advies met als onderwerp ‘advies opheffing onderscheid dagvaardings- en verzoekschriftprocedure’

Excellentie,

Het bestuur van de KBvG ziet aanleiding om te reageren op het advies dat op 23 december 2024 is gegeven door de Adviescommissie voor burgerlijk procesrecht.

De Adviescommissie stelt in haar advies voor om het onderscheid tussen dagvaarding en verzoekschrift af te schaffen. De civiele procedure zou voortaan altijd beginnen met de indiening van een verzoekschrift, gevolgd door een oproeping van de wederpartij via post, e-mail of een digitaal loket. Alleen in uitzonderlijke gevallen zou nog een exploit worden gebruikt.

Het idee om het exploit van dagvaarding te vervangen door een eenvoudiger procesmodel met informele oproeping is niet nieuw. In de afgelopen decennia zijn meerdere pogingen gedaan om de dagvaarding als procesinleidend gedingstuk af te schaffen – telkens met als doel kostenbesparing en toegankelijkheid. Het dagvaardingsformulier in de jaren negentig, het KEI-programma, en andere digitale initiatieven liepen stuk op juridische onhoudbaarheid, gebrekkige betrouwbaarheid en uiteindelijk: rechtsstatelijke risico's. Het laatste experiment zijn we amper te boven, en opnieuw dreigt het procesrecht te worden omgegooid – op basis van aannames, zonder dat is aangetoond dat er iets mis is, en ondanks alles wat wij inmiddels weten over wat wél werkt. Waarom dan toch weer sleutelen aan een fundament, met alle rechtsonzekerheid en kosten van dien?

Nieuw in dit advies is het voorstel om in plaats van de gerechtsdeurwaarder een zogeheten “functionaris van het gerecht” aan te stellen, die over dezelfde taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden zou moeten gaan beschikken. Een nieuwe overheidsfiguur die, kort gezegd, hetzelfde werk doet als de gerechtsdeurwaarder – maar dan binnen de Rechtspraak. De KBvG ziet om de volgende redenen hierin geen verbetering, maar een overbodige, kostbare en helaas ondoordachte dubbeling van een bestaande ambtelijke structuur. Het is bovendien moeilijk voorstelbaar waarom men een functionaris zou willen creëren met exact dezelfde

bevoegdheden als de gerechtsdeurwaarder, terwijl deze al eeuwen bestaat – volledig wettelijk ingebed, getraind, tuchtrechtelijk gereguleerd en maatschappelijk beschikbaar. Er is geen winst aan efficiëntie, rechtszekerheid of bereikbaarheid – alleen verlies.

Deze voorstellen raken aan de kern van onze civiele rechtspleging en aan het fundament en kernwaarden van onze democratische rechtsstaat. Ze raken aan het vertrouwen in rechtspraak, dat burgers moeten hebben dat zij op een zorgvuldige, tijdige en begrijpelijke manier worden betrokken bij procedures die diep kunnen ingrijpen in hun leven. De KBvG acht het daarom van groot belang om in dit stadium – voordat wetgeving wordt voorbereid – haar visie te geven.

Deze notitie bespreekt in drie delen de fundamentele bezwaren van de KBvG. Eerst gaan wij in op het voorstel om het dagvaardingsmodel als procesinleiding af te schaffen. Vervolgens bespreken wij de middelen van oproeping, waaronder digitale en postale alternatieven, en de suggestie om een ‘functionaris van het gerecht’ in te stellen. Tot slot staan wij stil bij de waarde van het exploit, de rol van de gerechtsdeurwaarder in het huidige systeem en de gevolgen van het uithollen van diens positie – operationeel, financieel en rechtsstatelijk.

De KBvG keert zich niet tegen modernisering van het civiele procesrecht. Wel tegen afbraak van rechtsbescherming. En vooral: vóór het behouden van dat wat werkt.

De voorgestelde afschaffing van de dagvaardingsprocedure

De Adviescommissie stelt voor om het burgerlijk procesrecht te vereenvoudigen door het onderscheid tussen de dagvaardings- en verzoekschriftprocedure op te heffen. Er zou één uniforme procesinleiding komen: de procedure wordt aanhangig door indiening van een verzoekschrift bij de rechtbank, gevolgd door een oproeping van de wederpartij.

Dit voorstel is niet nieuw. In de afgelopen vijftig jaar zijn verschillende pogingen gedaan om de dagvaarding als procesinleidend gedingstuk te vervangen. Steeds was de inzet: vereenvoudiging, verlaging van kosten, betere toegang tot het recht. Maar telkens bleek dat de alternatieven niet voldeden aan de eisen van rechtszekerheid, betrouwbaarheid en praktische uitvoerbaarheid.

Zo werd in de jaren negentig geëxperimenteerd met het zogenaamde dagvaardingsformulier. Burgers konden daarmee zonder gerechtsdeurwaarder een vordering instellen bij de kantonrechter. De praktijk was weerbarstig. Het formulier werd nauwelijks gebruikt, de uitvoering was rommelig en de betrouwbaarheid van de kennisgeving liet te wensen over. Het systeem is afgeschaft. Er bleek duidelijk geen behoefte bij de procespartijen om het doen zonder de waarborgen van de gerechtsdeurwaarder.

Het was nota bene de Adviescommissie zelf die zich ook redelijk recent nog zeer kritisch uitsprak over het voornemen om het procesrecht te vereenvoudigen en digitaliseren.¹ Grote bezorgdheid werd uitgesproken over de vraag of de continuïteit van rechtspraak in civiele zaken afdoende was

¹ Adviescommissie voor burgerlijk procesrecht inzake het voorstel tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Algemene wet bestuursrecht in verband met vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht, 23 december 2013.

gewaarborgd. De Adviescommissie schreef dat er zaken worden aangepast waarmee geen praktijkproblemen bekend zijn en dat het voor de continuïteit van de procespraktijk van belang is dat het procesrecht eenvoudig toegankelijk en hanteerbaar is en niet te vaak ingrijpende veranderingen ondergaat. Aanpassing van Rechtsvordering vond de Adviescommissie niet verstandig. Deze bezwaren zijn verwoord in het pre-KEI-advies waarin zij expliciet waarschuwde tegen stelselwijzigingen zonder praktijknoodzaak en pleitte voor terughoudendheid bij het herzien van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Dit was het advies voorafgaand aan het Programma KEI. Ook daarin werd voorgesteld om de dagvaarding af te schaffen en om de gedaagde informeel op te kunnen roepen. De gerechtsdeurwaarder zou alleen nog in beeld komen als de gedaagde niet verscheen. Dit experiment is inmiddels beëindigd, na forse vertragingen, technische mislukkingen en een kostenpost van ruim 200 miljoen euro. Ook hier bleek dat partijen niet zaten te wachten op een oproep zonder gerechtsdeurwaarder, met alle risico's op fouten en vertraging.

In beide gevallen bleek hetzelfde: hoe eenvoudig de alternatieven ook lijken, zonder een zekere, controleerbare en verantwoordelijke kennisgeving aan de wederpartij ontspoort de procedure. Dit zien we overigens ook in intracommunautair verband waarbij de 'toegankelijke procedures' minder toegankelijk zijn dan gedacht, in de praktijk fout gaan en onderaan de streep nauwelijks worden gebruikt.

Is het nu echt nodig en verstandig om het procesrecht opnieuw op de schop te doen? Zijn er geen kleine aanpassingen denkbaar om het veronderstelde nadeel van het 'te formele stuk' weg te nemen? Wil de Adviescommissie de mislukkingen uit het verleden voorkomen door de informele oproep verplicht te stellen, terwijl de procespartijen daar dus geen behoefte aan hebben.

In België adviseert de Raad van State zelfs om bij belangrijke procedures het verzoekschrift juist af te schaffen ten gunste van de dagvaarding, dit vanwege het gebrek aan rechtszekerheid, informatievoorziening en menselijke tussenkomst in het verzoekschriftmodel.

Daarom luidt het eerste principiële bezwaar van de KBvG: de afschaffing van het exploit van dagvaarding als procesinleiding is een oplossing zonder probleem, die het risico meebrengt van een slechter functionerend rechtssysteem. Immers, betekening van een exploit waarborgt dat de gedagvaarde partij bekend is – of mag worden geacht te zijn – met de gerechtelijke procedure waarin zij wordt aangezegd te verschijnen om gebruik te maken van haar fundamenteel recht op hoor en wederhoor, als bedoeld in art. 17 Grondwet en art. 6 EVRM en neergelegd in art. 19 Rv.

Mocht de wetgever desalniettemin besluiten tot een uniform verzoekschriftmodel, dan is één element essentieel: de kennisgeving van het processtuk aan de wederpartij moet plaatsvinden via betekening door een gerechtsdeurwaarder. De keuze voor één procedurevorm mag niet leiden tot het prijsgeven van de rechtszekerheid die het exploit biedt.

E-Justice

Onder de (programma-)naam E-Justice is de Europese Commissie doende de toegang tot het recht voor burgers en bedrijven in de Europese lidstaten te vergroten. Dit wordt bereikt door het digitaliseren van grensoverschrijdende communicatie tussen bevoegde autoriteiten en het openen van digitale toegang voor burgers en bedrijven via een Europees Elektronisch Toegangspunt. De Europese Commissie benadert E-Justice legislatief: bestaande verordeningen moeten worden gedigitaliseerd.

Europese procedures dreigen daarmee echter de systemen en verantwoordelijkheden te doorkruisen die de afgelopen periode in de nationale schuldenketen zijn ingevoerd (en voor de gerechtsdeurwaarder nog verder worden uitgebreid). Voor small claims en het Europees betalingsbevel geldt dat deze instrumenten rechtstreeks kunnen worden ingezet door een burger of bedrijf uit een andere lidstaat. Ook al worden deze instrumenten nu nog nauwelijks gebruikt, ze werken rechtsongelijkheid in de hand omdat deze procedures geen opportuniteitsafwegingen kennen die de gerechtsdeurwaarder nationaal wel verzorgt.

Daar waar Nederlandse burgers en bedrijven in nationale procedures wel rechtsbescherming door gerechtsdeurwaarders genieten, ontbreekt die ten enen male in grensoverschrijdende procedures.

De KBvG doet dan ook een dringend beroep op u om die rechtswaarborgen ook toe te passen in internationale procedures. Het ligt voor de hand dat ook hier een belangrijke rol voor de gerechtsdeurwaarder is weggelegd.

Het vervangen van het exploit

In haar advies stelt de Adviescommissie voor burgerlijk procesrecht voor om de oproeping van de wederpartij niet langer primair te laten plaatsvinden door middel van een deurwaardersexploot. In plaats daarvan zou de rechtbank de wederpartij oproepen. Deze oproeping zou per post, e-mail of via een digitaal loket kunnen verlopen. In gevallen waarin meer waarborgen vereist zijn, stelt de commissie voor dat de oproeping kan worden uitgevoerd door een functionaris van het gerecht, die dezelfde taak, bevoegdheid en verantwoordelijkheid zou krijgen als de gerechtsdeurwaarder.

Achter deze voorstellen ligt de gedachte dat de betekening van een dagvaarding door een gerechtsdeurwaarder te formeel, te kostbaar of niet in alle gevallen noodzakelijk zou zijn. In het verlengde daarvan veronderstelt de commissie dat een lichtere vorm van kennisgeving – bijvoorbeeld per post, e-mail of via een digitaal platform – in veel gevallen zou volstaan, mits voorzien van enige toezicht of alternatieve waarborgen.

De KBvG acht deze redenering om meerdere redenen onjuist. De inzet van de gerechtsdeurwaarder bij de procesinleiding van gerechtelijke procedures in vorderingszaken is niet slechts een vormkwestie of een overblijfsel uit het verleden. Het exploit is een wettelijk geregelde en juridisch verankerde vorm van kennisgeving, met duidelijke zekerheden: ontvangstgarantie, controleerbaarheid, dwingende bewijskracht en onafhankelijkheid. De

voorgestelde alternatieven voldoen niet aan deze eisen en zijn bovendien in eerdere praktijkexperimenten onvoldoende betrouwbaar gebleken.

De KBvG stelt daarbij vast dat het voorstel van de commissie om de oproeping over te hevelen naar de griffie of een functionaris van het gerecht zowel praktisch, juridisch als rechtsstatelijk problematisch is. In de volgende hoofdstukken worden deze bezwaren nader uiteengezet.

Waarom post en digitale middelen niet voldoen

De Adviescommissie stelt voor dat de oproeping in beginsel plaatsvindt via een informele kennisgeving door het gerecht: per post, per e-mail, of via een digitaal portaal zoals DigiD of eHerkenning. Ook in eerdere experimenten – waaronder het dagvaardingsformulier en het KEI-programma – is geprobeerd oproepingsmiddelen toe te passen die geen gebruik maken van een deurwaardersexploot. In beide gevallen strandden de initiatieven mede op de gebrekkige betrouwbaarheid van deze vormen van kennisgeving.

Dat is begrijpelijk. Oproeping per (aangetekende) post geeft geen garantie dat de geadresseerde het stuk daadwerkelijk ontvangt. De geadresseerde hoeft voor ontvangst niet te tekenen, het kan geweigerd of genegeerd worden, er is geen bewijs wat er is bezorgd en dat laat zich dus vervalsen, de verzender heeft geen enkele garantie dat of op welk moment de stukken worden bezorgd. Bezorgproblemen en gebrek aan betrouwbaarheid van aangetekende post waren al in de jaren '70 onderwerp van parlementaire zorg en die zorg is sindsdien alleen maar ernstiger geworden. De Nationale Ombudsman heeft recent² opnieuw de betrouwbaarheid van postbezorging ter discussie gesteld. De problemen met verkeerd of niet-bezorgde stukken zijn bekend en structureel.

Digitale oproeping lijkt op het eerste gezicht een moderner en efficiënter alternatief. Maar ook hier gelden aanzienlijke bezwaren. Digitale vaardigheden zijn ongelijk verdeeld. In Nederland hebben miljoenen mensen moeite met het begrijpen of gebruiken van digitale middelen. Daar komt bij dat een oproep per e-mail of via een portaal ondergesneeuwd kan raken in de hoeveelheid digitale communicatie die mensen dagelijks ontvangen. Het is bovendien uiterst eenvoudig om een e-mailadres aan te maken; er is geen controle op identiteit. Ten slotte bestaan er serieuze zorgen over de veiligheid van digitale communicatie bij gerechtelijke stukken: denk aan hacks, phishing, vervalsingen of systeemverstoringen. Onlangs kampte het Openbaar Ministerie met systeemproblemen, waardoor het werk vrijwel tot stilstand kwam³.

Tal van onderzoeken uitgevoerd voor de Europese Commissie⁴ leiden tot dezelfde conclusie: de persoonlijke betekening is de enige manier om er zeker van te zijn dat de ontvanger is geïnformeerd.

Ter illustratie, de conclusies van Mainstrat study 2004:

² Nieuwsbrief 1 maart 2025

³ <https://www.mr-online.nl/openbaar-ministerie-kon-door-ict-gedoe-dag-lang-niet-in-eigen-systeem/>

⁴ Zie bijvoorbeeld Lex Fori 2004, Mainstrat 2004, Mainstrat 2014.

- *Service by post is inadvisable because acknowledgments of receipt are usually not sent back*
- *Service by post creates uncertainty because there is no assurance that delivery has been effected to the right person*
- *Service by post creates uncertainty about the date to be taken into consideration as evidence that service has been effected (date of issue by the applicant or date of reception by the addressee)*
- *Service by post should be replaced by physical service to the addressee by legal professional.*

In het ‘Lex Fori’-rapport van 2004 wordt Nederland juist als voorbeeld gebruikt van een goede oproep, naast Frankrijk, België en Luxemburg:

Person-to-person service is the only way to be sure with complete certainty that the recipient has been informed. No other method can achieve this result

In this regard, personal service appears to be the ideal mode because it provides evidence in terms of proof of service, including certainty of the date.

De Hoge Raad heeft al geoordeeld dat ook nu behoorlijke oproeping door de griffier op grond van art. 261 en art. 272 e.v. Rv, met mogelijkheden van aangepaste wijze van oproeping, niet de vereiste waarborg geeft dat de gedaagde partij als verweerder wordt bereikt en bekend is met de lopende procedure. De KBvG verwijst in dit verband naar veelvuldig terugkerende rechtspraak over gebrekkige kennisgevingen en oproepingen door de griffier in de verzoekschriftprocedures over rechterlijke machtigingen onder de oude Wet Bopz en onder de huidige Wvvgz, waardoor niet wordt recht gedaan aan het voorschrift dat de betrokkene door de rechter wordt gehoord, welk voorschrift niet alleen het fundamenteel beginsel van hoor en wederhoor waarborgt, maar ook dat niemand van zijn vrijheid wordt beroofd zonder dat de rechter hem eerst heeft gehoord.⁵

Naast deze door art. 5 en 6 EVRM gewaarborgde gevallen blijkt de door de wet voorgeschreven kennisgeving en oproeping door de griffier ook in andere verzoekschriftprocedures tot verstrekende problemen te kunnen leiden zoals in de zaak die leidde tot HR 19 juli 2019, ECLI:NL:HR:2019:1279, NJ 2019/335 waarin de Ondernemingskamer wanbeleid vaststelde terwijl een niet-verschenen belanghebbende niet deugdelijk was opgeroepen door kennisgeving per gewone post aan een adres waar deze belanghebbende sinds 2010 niet meer woonde; deze schending van de eisen van hoor en wederhoor leidde ertoe dat de eindbeschikking van de Ondernemingskamer werd vernietigd, welke vernietiging werkte jegens alle betrokken partijen en belanghebbenden om een voor allen bindend oordeel te kunnen geven na het alsnog horen van de niet-verschenen belanghebbende.

Al deze variabelen zijn onverenigbaar met de zekerheid die vereist is bij het begin van een civiele procedure. De burger die wordt gedaagd moet daar op een onmiskenbare en tijdige manier van op de hoogte raken. Er mag geen twijfel bestaan over het moment, de inhoud en het feit van de oproeping.

⁵ vaste rechtspraak; zie o.m. HR 5 november 2010, ECLI:NL:HR:2010:BN7892, NJ 2010/596; HR 18 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1616, NJ 2019/410; HR 24 februari 2023, ECLI:NL:HR:2023, 316, NJ 2023/187; HR 6 oktober 2023, ECLI:NL:HR:2023:1383, RvdW 2023/955 en HR 6 september 2024, ECLI:NL:HR:2024:1140, NJ 2024/263

De Adviescommissie onderkent dit ook. Zij merkt zelf op dat uitsluitend de deurwaardersbetekening volledige zekerheid biedt dat de oproep de wederpartij daadwerkelijk heeft bereikt. Toch wordt voorgesteld om deze methode slechts in uitzonderingssituaties toe te passen, als sluitpost in plaats van als uitgangspunt – een uitgangspunt dat de KBvG onjuist acht in het licht van het fundamenteel beginsel van hoor en wederhoor en het waarborgen van het grondwettelijk recht op rechterlijk gehoor.

De Adviescommissie stelt terloops dat het exploit “de verschijning van de gedaagde niet erg pleegt te bevorderen.” Deze opmerking is niet onderbouwd met feiten, cijfers of onderzoek. Sterker nog: er is nooit systematisch onderzocht of en hoe het exploit de verschijningsgraad beïnvloedt. Wat wél bekend is, is dat in eerdere experimenten – waarin alternatieve oproepingsvormen werden toegestaan – het exploit overwegend de voorkeur bleef houden zodra partijen konden kiezen. En dat onderzoeken over alternatieven methodologisch tekortschieten om harde conclusies aan te verbinden. Suggesties zijn geen bewijs.

Waar de toegang tot de rechter en het recht op hoor en wederhoor in het geding zijn, zijn aannames over bezorging onvoldoende. Er moet een garantie zijn. Niet in uitzonderingsgevallen, maar in alle gevallen. Het recht op een eerlijk proces dat is gewaarborgd in art. 17 Grondwet en art. 6 lid 1 EVRM begint bij het recht om deugdelijk in kennis gesteld te worden van een procedure. Alleen een ambtelijk, geverifieerd, persoonlijk uitgereikt en juridisch controleerbaar oproepingsmiddel voldoet. Het exploit is daarin geen overbodige formaliteit, maar een noodzakelijke waarborg.

Het exploit als juridische garantie

De betekening is in het Nederlandse procesrecht geen willekeurige vorm, maar een zorgvuldig geconstrueerde juridische waarborg. Het exploit is een authentieke akte, opgemaakt door een openbaar ambtenaar die bij Koninklijk Besluit is benoemd, beëdigd is, en onder tuchtrecht valt. In het exploit verklaart de gerechtsdeurwaarder – op ambtseed – op welke wijze en op welk moment het stuk is betekend, aan wie, en onder welke omstandigheden. Het exploit levert daarmee dwingend bewijs op van de oproeping.

Die bewijsfunctie is essentieel voor de rechtszekerheid. Ze voorkomt dat partijen kunnen betwisten of ze al dan niet zijn opgeroepen. Ze maakt het voor de rechter mogelijk om bij verstek uitspraak te doen tot veroordeling van de niet-verschenen gedaagde. En ze beschermt ook de gedaagde: door de formele betekening ontstaat rechtszekerheid over de aanhangigheid van een vorderingszaak als start van de civiele procedure en het moment waarop door de gedaagde verweer kan en moet worden gevoerd.

In een democratische rechtsstaat als de onze moet de betrouwbaarheid van de toegang tot de rechter zwaarder wegen dan vermeende efficiëntiewinst. De eerste stap in een civiele procedure verdient de hoogste graad van zekerheid. Die zekerheid biedt alleen het exploit.

Het exploit is meer dan bezorgen

Maar het exploit doet méér dan alleen bewijzen. De gerechtsdeurwaarder is geen koerier, het exploit is geen neutrale stapel papier. In de praktijk is de betekening door de gerechtsdeurwaarder een moment waarop meerdere functies samenkomen: rechtswaarborgen, controle, informatievoorziening en bemiddeling. Deze 'onzichtbare' lagen van het exploit worden in het advies van de Adviescommissie geheel buiten beschouwing gelaten, terwijl ze in de dagelijkse procespraktijk van wezenlijk belang zijn.

Controlefunctie – toegang tot het recht en rechtszekerheid

De gerechtsdeurwaarder controleert voorafgaand aan de betekening of het processtuk voldoet aan de formele vereisten. Denk aan: de juiste rechter, de juiste zittingsdag, een correct geformuleerde eis, juiste partijgegevens. Hij signaleert onvolkomenheden en stelt indien nodig bij. Hiermee geeft de gerechtsdeurwaarder eerstelijns juridisch advies aan de eiser.

De controles voorkomt fouten die anders pas aan het licht zouden komen bij de rechter of – erger – pas in de executiefase. Dit was één van de grote tekortkomingen van de experimenten in het verleden als het rechterlijk bevel tot betaling en de formulierdagvaarding. Blijft deze begeleiding gewaarborgd? Gebrek aan begeleiding zal leiden tot niet toe te wijzen eisen, eisen die in strijd zijn met de wet en nodeloze vorderingen. Het eerstelijns juridisch advies draagt bij aan de toegankelijkheid voor de burger.

Daarnaast controleert de gerechtsdeurwaarder in de Basisregistratie Personen (BRP) en het Handelsregister of de tenaamstelling van partijen klopt, wat de woonplaatsen zijn en waar iemand staat ingeschreven. Of er sprake is van curatele, bewind of overlijden. Van ontbinding, splitsing, faillissement of fusie. Het exploit functioneert daarmee ook als waarborg tegen procedures tegen 'spookpartijen': zaken waarin een titel wordt verkregen op naam van of tegen een persoon of een entiteit die feitelijk niet bestaat of ten laste van wie niet te executeren valt. In het huidige systeem voorkomt de gerechtsdeurwaarder dat dergelijke zaken door onjuiste adressering of misleidende gegevens toch tot een vonnis leiden. Dat is geen theoretisch risico, maar een reële kwetsbaarheid in elk systeem dat zonder menselijke controle werkt.

De gerechtsdeurwaarder raadpleegt daarnaast het beslagregister (DBR) en VISH. Hiermee draagt de gerechtsdeurwaarder er aan bij dat er minder procedures worden opgestart tegen personen die geen vermogen hebben om de schuld te voldoen.

Voor de betekening gaat de gerechtsdeurwaarder ter plaatse. Daar controleert hij of het adres wel bewoond is en of de betrokkene er daadwerkelijk verblijft. Is er misschien sprake van spookbewoning? Als de gerechtsdeurwaarder twijfelt over de juistheid van de gegevens in de basisadministratie dan maakt hij daarvan melding. Zo fungeert het exploit ook als moment van zuivering van de administratieve werkelijkheid. De gerechtsdeurwaarder fungeert als ogen en oren van de overheid. Een rol die geëxpliceerd staat in het convenant en goed geformaliseerd kan worden.

Informatievoorziening en toelichting

Bij betekening aan de deur heeft de gerechtsdeurwaarder in ongeveer de helft van de gevallen persoonlijk contact met een betrokkene. Dat moment is niet alleen formeel van aard, maar biedt ruimte voor toelichting en uitleg. De gerechtsdeurwaarder wijst op het bestaan van de procedure, licht de aard van de zaak toe en geeft waar nodig praktische informatie over het vervolg.

Die uitleg is niet vrijblijvend. Gerechtsdeurwaarders geven in dit stadium vaak eerstelijns juridisch advies: helder, feitelijk, en neutraal. Zij zijn HBO en WO opgeleide juristen met diepgaande kennis van het procesrecht en een brede juridische basis, onder meer in het huurrecht, verbintenissenrecht en arbeidsrecht. Juist voor mensen met minder juridische achtergrond maakt dit contactmoment het verschil tussen begrijpen en verdwalen in juridische formaliteiten.

In Nederland hebben naar schatting 2,5 miljoen mensen moeite met lezen, rekenen of digitale communicatie. Voor deze groep – en voor velen die stress ervaren bij formele post – is het contact met de gerechtsdeurwaarder vaak het eerste moment waarop de situatie begrijpelijk wordt.

De overheid wordt steeds anoniemer. Instituties verdwijnen uit de wijken of zijn alleen nog digitaal bereikbaar. De gerechtsdeurwaarder is de openbaar ambtenaar die op straat is, die in elke wijk komt en zich bevindt in de haarvaten van de maatschappij. Hij is aanspreekbaar, kijkt iemand in de ogen. Hij geeft advies en verwijst door. Hij zorgt er voor dat de burger gehoord wordt en dat hij weet wat te doen.

Een uitleg aan de deur voorkomt verstekzaken, voorkomt paniek, en voorkomt misverstanden. Dat kan niet worden vervangen door een schriftelijke oproep per post of een bericht via een digitaal loket.

De KBvG meent dat we in Nederland trots mogen zijn op het feit dat een gedaagde persoonlijk wordt opgeroepen. Ongeacht de hoogte van de vordering of de woonplaats van de betrokkene: in alle gevallen komt een beëdigd ambtenaar aan de deur, voor een wettelijk vastgesteld bedrag, om persoonlijk de stukken te overhandigen én – zonder extra kosten – toegankelijke toelichting te geven. Dat is geen overbodige luxe, maar een uitdrukking van respect voor de rechtspositie van iedere burger.

Escalerend of de-escalerend – voorkomen van procedures

De Adviescommissie stelt dat de inzet van de gerechtsdeurwaarder bij de oproeping “onnodig escalerend” zou zijn. Deze kwalificatie wordt nergens onderbouwd met feiten, cijfers of evaluaties. Er wordt geen onderzoek aangehaald, geen praktijkervaring beschreven en geen verwijzing gegeven naar wetenschappelijke bronnen. De KBvG verzet zich tegen dit beeld en deze ongefundeerde en stigmatiserende opmerking die bovendien in strijd met de werkelijkheid is.

Gerechtsdeurwaarders zijn opgeleid om op neutrale en professionele wijze contact te leggen met burgers, ook in kwetsbare situaties. Zij beschikken over sociaal-juridische vaardigheden, zijn

getraind in omgang met agressie, schuldproblematiek en laaggeletterdheid, en fungeren vaak als eerste aanspreekpunt bij conflicten. In dat contact geven zij uitleg over de procedure, wijzen op het recht van verweer, en verwijzen desgewenst naar hulpverlening. Niet escalatie, maar de-escalatie staat centraal. Het zijn juist de digitale of anonieme oproepingswijzen die mensen kunnen overvallen, verwarren of buitensluiten. Dat perspectief ontbreekt volledig in het advies.

Een onderbelichte functie van het exploit is zijn werking als filter. Van alleen al de zaken die bij gerechtsdeurwaarders in behandeling blijven is 17% na dagvaarding niet aangebracht. Omdat er door de betekening of bemiddeling een minnelijke oplossing is bereikt. Of omdat de gerechtsdeurwaarder ter plaatse heeft vastgesteld dat er geen verhaal mogelijk is. Hoeveel zaken er door andere procesgemachtigden niet zijn aangebracht is onbekend. Grofweg zal tussen de één op de drie en één op de vier zaken zijn opgelost of ingetrokken ná dagvaarding, maar vóór de zitting. In een systeem waarin de procedure aanvangt met een verzoekschrift en de oproeping op afstand plaatsvindt, ontbreekt deze filterende werking vrijwel volledig.

De gerechtsdeurwaarder speelt daarin een actieve rol. Door het contactmoment aan de deur ontstaat soms ruimte voor afbetalingsregelingen of minnelijke schikking. Ook komt het voor dat de gerechtsdeurwaarder na signalen uit het contact adviseert om de zaak niet door te zetten – bijvoorbeeld omdat de schuldenaar in de schuldhulpverlening zit, of omdat de wederpartij juridisch kwetsbaar is.

Deze filterfunctie voorkomt dat onnodige zaken bij de rechter belanden, wat niet alleen kosten bespaart, maar ook bijdraagt aan het ontlasten van de rechtspraak. In al die zaken zouden procespartijen griffierecht verschuldigd zijn geworden, als de procedure aanhangig wordt gemaakt door het indienen van een verzoekschrift.

De gerechtsdeurwaarder escaleert niet, maar de-escaleert.

Als de Adviescommissie bedoelt dat met het betekenen van het geding inleidend stuk het debat van partijen escaleert in die zin dat het duidelijk is dat er wordt overgegaan van een minnelijk debat naar een gerechtelijk debat – dan is dat precies wat ook nodig is. Dit belangrijke punt verdient voor de gedaagde alle aandacht. Wat echt escalerend is, is als een partij geconfronteerd wordt met een bevel of zelfs met een beslag terwijl hij van de tegen hem in gestelde procedure niet of niet goed op de hoogte was.

IBO-Rapport: versterking van de rol

De KBvG wijst in dit verband op het rapport van het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO): “Naar een beter werkende schuldenketen”. In hoeverre is het advies van de commissie in lijn met deze beleidsrichting? Het IBO-rapport pleit juist voor een versterking van de zorgplicht van gerechtsdeurwaarders, onder meer bij de procesinleiding. Die fase is bij uitstek het moment waarop – indien nodig – kan worden doorverwezen (vroegsignalering) in plaats van meteen de gang naar de rechter te maken. Daarmee wordt voorkomen dat schulden onnodig oplopen of verder juridiseren.

De KBvG onderschrijft deze richting. Gerechtsdeurwaarders zijn door hun opleiding en ervaring uitstekend toegerust om deze maatschappelijke taak te vervullen. Op dit moment lopen er diverse pilots waarin vroegsignalering bij de betekening van het exploit wordt getest en verbeterd. Het zou buitengewoon ongelukkig zijn als deze ontwikkeling wordt afgebroken, en elke zaak in de toekomst automatisch uitmondt in een procedure — zonder filter, zonder gesprek, zonder menselijke beoordeling.

Bewaring en bewijszekerheid

Elk exploit wordt door de gerechtsdeurwaarder geregistreerd en bewaard. Indien nodig kan hij daarvan op elk moment een afschrift of expeditie verstrekken. Dit zorgt ervoor dat de inhoud en vorm van het oorspronkelijke exploit onomstotelijk vaststaan. Daarmee biedt het exploit dezelfde bewijszekerheid als de authentieke akte van een notaris of van een vonnis.

De KBvG benadrukt: de gerechtsdeurwaarder is méér dan een bode. Het exploit is méér dan een drager van informatie. Wie dit reduceert tot een logistieke handeling, ziet over het hoofd wat de daadwerkelijke werking ervan is in het procesrecht en de praktijk.

In België pleit de Raad van State juist vóór dagvaarding

Waar in Nederland wordt overwogen de dagvaarding als vorm van procesinleiding af te schaffen, adviseerde de Belgische Raad van State in 2021 juist het tegenovergestelde.⁶ In een advies over een wetsvoorstel tot uitbreiding van het gebruik van het verzoekschrift op tegenspraak, uitte de Raad fundamentele bezwaren tegen het vervangen van de dagvaarding door lichtere kennisgevingsvormen. Vanwege het gezaghebbend advies en de grote gelijkenissen tussen onze rechtsstelsels, citeert de KBvG de Belgische Raad van State.

Volgens de Raad:

“Het inschakelen van een gerechtsdeurwaarder, die een beëdigd ministerieel ambtenaar is, voor het instellen van een gerechtelijke procedure, biedt bepaalde niet te miskennen voordelen. Het formalisme dat met zijn optreden gepaard gaat, is een bron van rechtszekerheid die de eerbiediging van de rechten van verdediging dient.”

De Raad wijst er verder op dat:

“Vergeleken met de procedure waarbij gewerkt wordt met een verzoekschrift op tegenspraak, biedt het optreden van een gerechtsdeurwaarder een beduidend hogere kans dat de gedinginleidende akte daadwerkelijk bezorgd zal worden aan de geadresseerde ervan. Werken met een kennisgeving per post in het geval van een verzoekschrift op tegenspraak blijkt immers aanzienlijk minder betrouwbaar.”

⁶ Raad van State, afdeling Wetgeving. Advies 69.865/2 van 20 september 2021 over een wetsvoorstel ‘tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek van de wijze van instelling van vorderingen in de burgerlijke rechtspleging betreft.

Wat vooral opvalt is het belang dat wordt gehecht aan de menselijke tussenkomst van de gerechtsdeurwaarder:

“Door te werken met een verzoekschrift op tegenspraak wordt aan de geadresseerde [...] de meerwaarde onthouden die geboden wordt door de menselijke tussenkomst van de deurwaarder op dat cruciale tijdstip van het instellen van een gerechtelijke procedure. De gerechtsdeurwaarder beperkt zich immers niet tot het overhandigen van het exploit. Hij kan ook, ten bate van beide partijen, een reeks verduidelijkingen verstrekken met betrekking tot de draagwijdte van de akte en benadrukken hoe belangrijk het is aan het dagvaardingsexploit een nuttig gevolg te geven.”

En bovendien:

“Daardoor wordt aan de toekomstige verwerende partij in dit initiële stadium van de procedure een eerste mogelijkheid onthouden om het geschil in der minne te regelen of op zijn minst over inlichtingen in dat verband te beschikken.”

De Raad wijst er expliciet op dat deze rol niet door de griffie kan worden overgenomen:

“Voor die essentiële rol die aan de deurwaarder toebedeeld is, is geen enkel equivalent te vinden in geval van het verzoekschrift kennisgeving wordt door de griffie.”

In procedures waar het verzoekschrift al gangbaar is – met name bij huisuitzettingen – leidde het gebrek aan contact met de gerechtsdeurwaarder tot concrete problemen. Dat blijkt uit een rapport van het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn te Brussel, waarin wordt opgemerkt: *“Een dergelijk contact is belangrijk, daar het de huurder de mogelijkheid biedt, dankzij een rechtstreeks en mondeling contact, een duidelijk beeld te krijgen van de procedure en haar gevolgen.”* Op basis van deze bevindingen adviseert de Raad van State dan ook om bij uithuiszettingen opnieuw systematisch gebruik te maken van de dagvaarding.

Tot slot waarschuwt de Raad van State voor de overbelasting van griffies en verlies aan regie door de eiser:

“De wetgever mag evenmin uit het oog verliezen dat de veralgemening van het verzoekschrift [...] niet alleen meer kosten meebrengt, maar ook dreigt te leiden tot een aanzienlijke overbelasting van de griffies van de rechtbanken.”

“Een nadeel van het verzoekschrift is dat de eiser de greep op de procedure verliest, aangezien het initiatief voor de kennisgeving uitgaat van de griffie en de uitvoering ervan afhangt van de postdiensten. Dat leidt tot onzekerheid.”

De KBvG acht dit Belgische advies veelzeggend. Waar Nederland dreigt af te stappen van een zorgvuldig ingerichte vorm van oproeping, wordt in België juist gepleit voor het herstel daarvan. De analyse van de Belgische Raad van State onderstreept wat ook in Nederland geldt: dat de inzet van een onafhankelijke gerechtsdeurwaarder essentieel is voor rechtszekerheid, effectieve communicatie en de-escalatie.

De ‘functionaris van het gerecht’: een overbodige functie naast de gerechtsdeurwaarder

De Adviescommissie stelt voor om, waar een grotere mate van zekerheid vereist is, de oproeping te laten verrichten door een “functionaris van het gerecht”. Deze zou beschikken over dezelfde taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden als de gerechtsdeurwaarder, en de oproeping verrichten op een wijze die vergelijkbaar is met betekening bij exploit.

Het voorstel is niet alleen overbodig, maar ook moeilijk serieus te nemen. Een nieuwe functionaris optuigen met exact dezelfde bevoegdheden als een bestaande, onafhankelijke ambtenaar is een oplossing die geen enkel probleem oplost. Het is de juridische variant van het opnieuw uitvinden van het wiel, maar dan met lagere garanties, hogere kosten en onduidelijke aansturing. De KBvG ziet hierin geen verbetering, maar een fundamenteel misverstand over het bestaande stelsel. De gerechtsdeurwaarder is al een openbaar ambtenaar, benoemd bij Koninklijk Besluit, onderworpen aan tuchtrecht, en gebonden aan de ministerieplicht: hij mag een rechtmatig verzoek tot betekening niet weigeren. Er bestaat dus al een onafhankelijke en onpartijdige functionaris met alle bevoegdheden die de commissie nu opnieuw denkt te moeten creëren.

Het instellen van een gerechtsfunctionaris met deurwaardersbevoegdheden is daarom overbodig. Het is bovendien praktisch onhaalbaar. De Rechtspraak beschikt niet over de ambtelijke capaciteit, de landelijke dekking en de operationele infrastructuur om zelf in oproeping te voorzien. De KBvG waarborgt die infrastructuur op dit moment: dagvaardingen worden in alle delen van het land dagelijks betekend, ook bij spoed, ook bij bijzondere omstandigheden. Die capaciteit is alleen houdbaar zolang de gerechtsdeurwaarder als structurele procesinleider wordt ingezet. Als de oproeping structureel buiten het ambt wordt geplaatst, wordt ook de onderliggende infrastructuur onhoudbaar.

Daar komt bij dat de suggestie dat een gerechtsfunctionaris “als onpartijdig vertegenwoordiger van het gerecht meer neutraal” zou zijn dan een gerechtsdeurwaarder, misplaatst is. Onpartijdigheid is een kernwaarde van het ambt van gerechtsdeurwaarder en expliciet vastgelegd in wet- en tuchtrecht. De gerechtsdeurwaarder oefent zijn ambt onafhankelijk uit, ongeacht de opdrachtgever. Hij is geen verlengstuk van de eiser, maar een publieke functionaris die een wettelijk geregelde proceshandeling verricht. Onpartijdigheid is geen graduele eigenschap: de gerechtsdeurwaarder is onpartijdig – bij wet en in de praktijk.

Tot slot roept het voorstel vragen op over rechtsstatelijke en organisatorische consequenties. Wie draagt de verantwoordelijkheid bij fouten of onregelmatigheden? Wie ziet toe op zijn onafhankelijkheid? Welke waarborgen zijn er bij betwisting van de betekening? En hoe wordt dit alles financieel gedekt?

Onder het huidige stelsel is de gerechtsdeurwaarder persoonlijk volledig verantwoordelijk en aansprakelijk voor de tijdige en juiste betekening. Partijen kunnen hem daarop aanspreken, los van de processuele gevolgen. Bij een gerechtsfunctionaris is dat anders. Het is onaannemelijk dat een eiser dezelfde aanspreekbaarheid en schadevergoeding kan afdwingen van een functionaris die opereert namens het gerecht – zeker als hij van datzelfde gerecht nog een beslissing verwacht. De praktijk zal zijn dat het risico van fouten juridisch en financieel bij de partij komt te

liggen, of wordt geneutraliseerd via coulance van de rechter. Daarmee verdwijnt een essentiële rechtsstatelijke garantie.

De KBvG concludeert: dit onderdeel van het voorstel is geen verbetering van het stelsel, maar een complexere, duurdere en institutioneel zwakkere variant van iets dat al bestaat – en al werkt.

Kosten en efficiëntie

Een terugkerend argument in het pleidooi voor alternatieve vormen van oproeping is de veronderstelling dat het inzetten van een gerechtsdeurwaarder kostbaar is en dat de voorgestelde alternatieven – verzending per post, digitale oproep, of een gerechtsfunctionaris – goedkoper zouden zijn. De KBvG wijst dit beeld nadrukkelijk van de hand.

De kosten van een betekening door de gerechtsdeurwaarder zijn wettelijk vastgesteld. Zij maken onderdeel uit van het Besluit tarieven ambtshandelingen gerechtsdeurwaarders en zijn volledig transparant. De ambtelijke kosten per exploit zijn voorspelbaar, controleerbaar en betrekkelijk gering.

Daartegenover staat dat de kosten van een oproeping door de griffie – per post, digitaal of door een nog op te richten gerechtsfunctionaris – op geen enkele wijze zijn onderbouwd of doorgerekend. Deze kosten omvatten niet alleen salaris en overhead, maar ook aanvullende infrastructuur: postdiensten, vervoer, bereikbaarheid, opleiding, registratie, gegevensverwerking, ICT-ondersteuning, archivering, schades en (tuchtrechtelijk) toezicht. Daarnaast moeten de kosten van de experimenten worden verdisconteerd.

De suggestie dat deze alternatieve vorm van oproeping “goedkoper” is, is dan ook niet onderbouwd en naar verwachting onjuist. Dit steeds terugkerend argument is nog nooit doorgerekend of onderbouwd. Er is alle reden om aan te nemen dat de inzet van een gerechtsfunctionaris juist duurder zal uitvallen dan het bestaande, efficiënt ingerichte deurwaardersstelsel.

Tel daar bij de tienduizenden procedures die nu worden voorkomen vanwege insolventie of bemiddeling voor of na dagvaarding. En de vele vonnissen die door het ontbreken van controle op formaliteiten zullen verschijnen die niet uitvoerbaar zijn. Of waarvoor correctie plaats moet vinden in beroep of cassatie.

Tenslotte – het huidige stelsel kost de Rijksoverheid niets. De procespartijen betalen de gerechtsdeurwaarders en de gerechtsdeurwaarders dragen zorg voor het instandhouden van het ambt, van de KBvG, zijn verzekerd, opgeleid en investeren in efficiënte en effectieve rechtshandhaving.

Instandhouding van de kritieke infrastructuur

Wat in het advies geen aandacht krijgt, is het effect ervan op de continuïteit van het ambt. De landelijke dekking, de directe beschikbaarheid van bevoegde ambtenaren, en de opgebouwde

kennis en ervaring vormen een infrastructuur die niet eenvoudig te vervangen is. Als de gerechtsdeurwaarder zijn rol bij de oproeping structureel verliest, verdwijnt ook de onderliggende capaciteit om bij spoed of uitzonderingssituaties snel en deskundig op te treden. Dat geldt niet alleen voor de oproep, maar ook om andere betekeningen zoals een stuiting of het handhaven door beslag. Die capaciteit kan niet behouden worden voor incidenteel gebruik. Wat wordt afgebroken, is niet eenvoudig terug te halen.

De KBvG waarschuwt daarom: het voorstel ondermijnt niet alleen een zorgvuldig georganiseerd systeem, maar ontmantelt ook een maatschappelijk vangnet dat bijdraagt aan de toegang tot het recht. En dat – ironisch genoeg – zonder enige zekerheid dat het alternatief goedkoper of beter functionerend zal zijn.

Wat wel kan: moderniseren zonder af te breken

De KBvG is niet tegen vernieuwing. Integendeel: de beroepsgroep is voortdurend bezig met het verbeteren van de dienstverlening, het verhogen van de toegankelijkheid en het versterken van de maatschappelijke functie van het ambt. Er is dan ook ruimte voor verbetering. Ook de dagvaarding – als procesinleiding – kan worden gemoderniseerd, zonder dat de kern van rechtszekerheid en betrouwbaarheid verloren gaat. Hieronder worden enkele mogelijke verbeteringen genoemd, die binnen het bestaande stelsel kunnen worden gerealiseerd.

Knip tussen oproep en inhoud

In de dagvaarding loopt het formele deel waarin staat wie voor welk moment door wie wordt opgeroepen over in het materiële deel waar het gaat over de inhoud van de zaak. Het zou duidelijker zijn om hier een knip aan te brengen zoals dat op dit moment al gebeurt bij het betekenen van verzoekschriften en bij procesinleidingen bij de Hoge Raad.

In vorderingszaken wordt de procesinleiding door de advocaat bij de Hoge Raad ingediend via het digitale webportaal mijnzaak.hogeraad.nl waarna de civiele griffie een gewaarmerkte procesinleiding terugstuurt vergezeld van een oproepingsbericht dat aan de verweerder in cassatie wordt betekend door de gerechtsdeurwaarder. De rolraadsheer van de civiele kamer van de Hoge Raad beoordeelt steeds voor verstekverlening of het oproepingsbericht bij deurwaardersexploot deugdelijk is betekend. Betekening van het door de griffier verstrekt oproepingsbericht wordt, als dwingend bewijs van kennisgeving aan de verweerder, in civiele vorderingszaken sinds 2017 als wezenlijk beschouwd.

Leesbaarheid

Dat de dagvaarding een ‘te formeel stuk’ is, komt niet door de betekening maar door de archaïsche aanzeggingen. Die aanzeggingen die door de gerechtsdeurwaarder móeten worden opgenomen laten zich niet eenvoudig lezen. De KBvG is er voorstander van om deze te laten herschrijven en gaat daarover graag met u in contact. Gerechtsdeurwaarders zijn goed in staat om in het exploot een beknopte toelichting te geven op de betekenis van de procedure en het

vervolgtraject. Er kan worden onderzocht hoe het juridisch noodzakelijke en het begrijpelijke beter gecombineerd kunnen worden, bijvoorbeeld met een samenvatting in heldere taal.

Digitale aanvulling op persoonlijke betekening

De gerechtsdeurwaarder betekent de dagvaarding persoonlijk aan het opgegeven adres. Maar dat sluit aanvullende digitale communicatie niet uit. In veel gevallen kan direct na betekening een bevestiging worden gestuurd per sms, e-mail of zelfs via een digitaal portaal, mits dat de formele betekening niet vervangt. Zo ontstaat een hybride model: het exploit blijft het juridisch dragende moment, maar de communicatie eromheen wordt versterkt met moderne middelen. Dit versterkt de toegankelijkheid en herkenbaarheid van de procedure. Met een geringe aanpassing kan de KBvG dit zonder veel vertraging landelijk invoeren.

Nog beter beschermen van persoonsgegevens

Een grote verbetering zou het zijn om de adresgegevens van de partij aan wie het exploit wordt betekend, niet meer in dat exploit op te nemen. In de huidige wetgeving is het verplicht om het adres te vermelden. In tijden van dreiging en groeiende zorgen over privacy, roept dat terecht vragen op. Het is de KBvG bekend dat het betekenen van een exploit wordt misbruikt alleen om adresgegevens te achterhalen. Gerechtsdeurwaarders hebben inmiddels een praktijk ontwikkeld waarbij adressen met geheimhoudingsstatus niet meer in het exploit worden vermeld. De KBvG stelt voor om de wettelijke vereisten daarop aan te passen, zodat de gerechtsdeurwaarder in geen geval meer het adres vermeldt van de gedaagde als dit het adres is dat ook in de basisregistratie staat. Op deze manier voorkom je dat adresgegevens bekend raken terwijl tegelijkertijd de controlefunctie blijft gewaarborgd. Dat roept overigens ook de vraag op hoe omgegaan wordt met geheime adressen als de oproep per aangetekende post gaat – de oproepingsbrief komt namelijk in het procesdossier.

Een hartenkreet

In het publieke en politieke debat wordt veel gesproken over het belang van de democratische rechtsstaat en over de gevestigde instituties die haar dragen. En dat we zorgvuldig moeten zijn in de wijze waarop over die instituties wordt gesproken. De gerechtsdeurwaarder is zo'n instituut. Hij staat aan het begin en het einde van de procedure. Hij bewaakt de toegang tot het recht én daarmee de naleving van het fundamenteel recht op rechterlijk gehoor. De kern van zijn ambt: rechtshandhaving en rechtsbescherming in overeenstemming met het hogere, internationaal en supranationaal, recht.

Gerechtsdeurwaarders kiezen voor dit ambt omdat zij willen bijdragen aan rechtvaardigheid, rechtsbescherming en rechtshandhaving. Uit onderzoek⁷ blijkt dat het persoonlijk contact en het bijdragen aan rechtvaardigheid met 94% en 95% de belangrijkste drijfveren zijn om gerechtsdeurwaarder te zijn. De gerechtsdeurwaarder ziet het zwaartepunt van zijn taak in het oplossen van problemen en het bieden van rechtsbescherming en beschouwt het informeren van

⁷ Groot Ledenonderzoek KBvG

alle betrokkenen (91%) door het betekenen van kennisgeven van stukken (93%) als belangrijkste onderdeel van het ambt.

De gerechtsdeurwaarder roept mensen op om voor een rechter te verschijnen en zorgt er voor dat de beslissing van de rechter wordt gerealiseerd. Hij beschouwt zich als een bondgenoot van de rechter. Tegen die achtergrond is het wrang – en demotiverend – dat juist de rechtspraak, in elk nieuw experiment, de gerechtsdeurwaarder neerzet als een kostenpost die het liefst vermeden moet worden. Dat beeld is niet alleen feitelijk onjuist, het is ook institutioneel onrechtvaardig.

Wat doet dit met de beroepsbeoefenaar? De gerechtsdeurwaarder weet dat zijn ambt niet geliefd is – hij brengt soms moeilijke boodschappen, handhaaft waar nodig, en staat zelden aan de kant van de sympathie. Maar juist daarom verdient hij het om in woord en daad erkend te worden als onderdeel van het fundament van de rechtsstaat. Als instituties als de rechtspraak en het ministerie dit beeld niet actief corrigeren, tast dat niet alleen het maatschappelijk vertrouwen aan, maar ook de motivatie van de beroepsgroep. Waarom zou een jonge jurist zich willen verbinden aan een vak dat in beleid als overbodig wordt weggezet? Waarom zou een ondernemer investeren in een organisatievorm waarvan de positie onzeker is? Wie de rechtsstaat belangrijk vindt, moet ook zorg dragen voor degenen die haar dagelijks in praktijk brengen.

Van het ministerie mag in dezen rugdekking worden verwacht. In het recent gesloten convenant tussen het departement en de KBvG is uitgesproken dat de gerechtsdeurwaarder een vitale actor is binnen de rechtsstaat. Die erkenning moet niet alleen symbolisch zijn, maar zich ook vertalen naar wetgeving en beleidskeuzes – juist waar het stelsel ter discussie staat.

Het steekt dat rechtstatelijke actoren zo zelden met kracht uitspreken wat de gerechtsdeurwaarder bijdraagt aan een eerlijk proces en een functionerende rechtsorde. Wat we nodig hebben, is een overheid die de gerechtsdeurwaarder niet alleen in convenanten erkent, maar ook in beleid en wetgeving positioneert als wat hij is: een onafhankelijk ambtenaar, opgeleid en bevoegd om de rechtsstaat in de praktijk tot leven te brengen. Niet omdat het om de beroepsgroep gaat, maar omdat het gaat om één van de pijlers van onze rechtsstaat, om rechtszekerheid, bereikbaarheid en bescherming voor iedere burger.

Slot en oproep

De voorstellen van de Adviescommissie raken aan de kern van de civiele rechtspleging. De afschaffing van de dagvaarding als procesinleiding, het loslaten van het exploit, en het vervangen van de gerechtsdeurwaarder door digitale of postale middelen, of door een niet-bestaande gerechtsfunctionaris, betekenen een fundamentele breuk met het bestaande stelsel.

Het bestaande stelsel werkt. Het is historisch gegroeid, juridisch doordacht, en in de praktijk beproefd. De gerechtsdeurwaarder is daarin de professionele, onafhankelijke ambtenaar die het proces opent: zichtbaar, aanspreekbaar, toetsbaar en controleerbaar. Hij combineert rechtszekerheid met menselijke maat, formaliteit met informatie, en procedure met preventie. In

zijn exploit komen beginselen samen: hoor en wederhoor, bewijs, betrouwbaarheid en bereikbaarheid.

De KBvG begrijpt de wens tot vereenvoudiging en modernisering. En ook binnen het bestaande systeem is ruimte voor verbetering – zoals benoemd in het voorgaande hoofdstuk. Daarover denkt de beroepsgroep graag mee.

Maar een systeem dat werkt, moet niet worden afgebroken. En de waarborgen die essentieel zijn voor de toegang tot de rechter, mogen niet worden opgeofferd aan aannames over kosten of gemak die in eerdere experimenten niet zijn waargemaakt. We hebben geëxperimenteerd, geëvalueerd en geleerd. Onderzoek na onderzoek bevestigt wat de praktijk al laat zien: de betekening biedt de enige betrouwbare waarborg dat een procedure eerlijk, zorgvuldig en tijdig begint – en dat wordt internationaal herkend.

De voorstellen van de Adviescommissie zetten aan tot herbezinning van het civiele procesrecht waarbij bescherming van de fundamentele rechten van burgers in de democratische rechtsstaat binnen onze meerlagige, internationale en Europese, rechtsorde niet uit het oog mogen worden verloren.

Daarom: behoud het exploit als vaste vorm van procesinleiding. Bescherm de toegang tot de rechter. En erken de gerechtsdeurwaarder in zijn centrale, ambtelijke rol bij het inleiden van procedures en het uitvoeren van beslissingen. Niet uit behoudzucht, maar uit overtuiging dat dit de enige betrouwbare en effectieve manier is om de civiele procedure eerlijk en zorgvuldig te laten beginnen.

Graag gaan wij hierover met u in gesprek.

Hoogachtend,
Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders

C.W. Bakhuis-Van Kesteren, voorzitter KBvG